

การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*
A MODEL DEVELOPMENT ON PARTICIPATIVE SAFETY MANAGEMENT
INSCHOOLS UNDER CHON BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 1

จินณวัฒน์ โคมบัว¹, สรศักดิ์ ฉิมศรี² และ จินดา ศรีญาณลักษณ์³

Jinnawat Combua¹, Sorasak Chimsri² and Chinda Sriyanalugsana³

¹⁻³มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 11 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 12 เมษายน 2568

Received 5 April 2025; Revised 11 April 2025; Accepted 12 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 2) พัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Citation:

* จินณวัฒน์ โคมบัว, สรศักดิ์ ฉิมศรี และ จินดา ศรีญาณลักษณ์. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 699-711.

Jinnawat Combua, Sorasak Chimsri and Chinda Sriyanalugsana. (2025). A Model Development On Participative Safety Management Inschools Under Chon Buri Primary Educational Service Area Office 1.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 699-711.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ชลบุรี เขต 1 จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย จำนวน 15 คน และการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 2. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 3. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคม 4. ปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสภาพอนามัยของนักเรียน และ 3) รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการจัดการจริง

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการด้านความปลอดภัย, แบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research article aims to: 1) study the present circumstances of participative safety management in schools under Chon Buri primary educational service area office 1. 2) develop a model of participative safety management in schools under Chon Buri primary educational service area office 1, and 3) evaluate the model of participative safety management in schools under Chon Buri primary educational service area office 1. This study was quantitative and qualitative research. The sample used for quantitative research was comprised of 375 administrators and teachers of schools under the Office of the Basic Education Commission, obtained by simple random sampling. The tool used for data collection was a questionnaire. The statistics used for data analysis

were mean, frequency, percentage, standard deviation, and multiple regression. For the qualitative research, the sample used for in-depth interview was comprised of 15 school administrators, community leaders, and safety experts. The sample used for focus groups was comprised of 12 school administrators, community leaders, and safety experts, obtained by purposive sampling. The collected data was analyzed by means of content analysis.

The results of the study were as follows: 1) The present circumstances of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission, as a whole, was at a high level. 2) The model of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission was comprised of 4 aspects, namely: 1. The measures of prevention and solving accident problems in school. 2. The measures of prevention and solving natural disaster problems in school. 3. The measures of prevention and solving social problems in school, and 4. The safety measures on student health. 3) The model of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission was evaluated and verified by all experts joined the second focus group that it was a good model and it could be applied in real situations.

Keywords: model development, safety management, participation

บทนำ

ในมุมมองของเขตเศรษฐกิจการลงทุนพิเศษที่ชาวต่างประเทศจะไว้วางใจมาลงทุนในเรื่องฝีมือแรงงานและการรับผิดชอบด้านความปลอดภัยของคนทำงาน เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมด้านความปลอดภัยที่ดี โดยใช้รูปแบบการสร้างจิตความปลอดภัยของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย รวมถึง มีการลงนามบันทึกความร่วมมือในการจัดทำโครงการสถานศึกษาปลอดภัย สุขภาพอนามัยดี ระหว่าง 6 หน่วยงาน ในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ประกอบด้วย 1. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 2. สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4. สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา

5. บริษัท เอ็กเซตต์ฟริคชั่นแมททีเรียล จำกัด และ 6. บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ เพราะเห็นเรื่องความปลอดภัยเป็นความสำคัญระดับประเทศ รวมไปถึงหากจะก้าวสู่ระดับอาเซียนนั้น ความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่ต้องนำมาพัฒนา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับผู้ลงทุนชาวต่างประเทศ (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก, 2560)

การมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนในท้องถิ่น และหน่วยงานเอกชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเพื่อการพัฒนาตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มีโอกาสร่วมรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นที่จะทำให้โครงการนั้น ๆ เกิดประโยชน์สูงสุด และส่งผลกระทบทางสังคมให้น้อยที่สุด นอกจากนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชน หรือระดับประเทศ ถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา วางแผนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของและยินยอมปฏิบัติตามได้อย่างสมัครใจ และเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่สนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (จินตวิโร เกษมสุข, 2554)

ความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของครอบครัวนักเรียนและชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน ชุมชนรักและหวงแหนสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) การสร้างจิตสำนึก ความปลอดภัยให้แก่เด็ก และสนับสนุนให้เกิดกลไกการดำเนินงานสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในระดับสถานศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากเด็กไม่มีความรู้ในด้านความปลอดภัย เมื่อเขาเติบโตขึ้นสู่วัยแรงงานการสร้างจิตสำนึกเป็นไปได้อย่างมากและสิ่งที่สำคัญ ประเทศที่มีสถิติอุบัติเหตุ สูง ๆ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็จะเป็นไปได้ยาก เพราะต้องมุ่งแก้ไขปัญหาระเบิดอุบัติเหตุ เสียก่อน อีกส่วนคือความปลอดภัยจะมาสร้างจิตสำนึกในระดับผู้ใหญ่เสียทีเดียวยังเป็นสิ่งที่ยากมาก เพราะการสร้างจิตสำนึกต้องอาศัยการปลูกฝังเรียนรู้และการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นแต่ยังไม่เคยมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

จากที่มาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในการทาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ รวม 15 คน

2. ยกร่างรูปแบบการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ยกร่างรูปแบบฉบับที่ 1 ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่ยกร่างขึ้น โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) 2 รอบ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านความปลอดภัย 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ผู้แทนชุมชน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย 2 คน

รอบที่ 1 โดยสอบถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 รอบ และนำความคิดเห็นเหล่านั้น ไปวิเคราะห์เพื่อหาฉันทามติ (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ

รอบที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ทบทวนประเด็นจากรอบที่ 1 เกี่ยวกับมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคม มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. การรับรองรูปแบบหลังจากปรับแก้ไขเพื่อลงมติแบบฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน ในการเห็นชอบรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สรุปผลการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ตามมติของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$ S.D. = 0.34) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ ด้านการพานักเรียนไปศึกษา นอกสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.46) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเดินทางไป – กลับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.62)

2. รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า มี 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ด้านป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน-อาคารประกอบ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา ด้านการจราจร ด้านกำหนดกฎความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านป้องกันจุดเสี่ยงในสถานศึกษา ด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกความปลอดภัย 2) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 4 ตัวบ่งชี้ ด้านอัคคีภัย ด้านอุทกภัย ด้านธรณีพิบัติภัยและสึนามิ ด้านการวางแผนรับมือเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน 3) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 4 ตัวบ่งชี้ ด้านป้องกันการล่อลวงละเมิดทางร่างกายของจิตใจ ด้านป้องกันการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย ด้านป้องกันการใช้สารเสพติด ด้านการป้องกันตัวเองให้ปลอดภัย และ 4) ปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ด้านป้องกันมลพิษจากสิ่งแวดล้อม ด้านโภชนาการที่ดี ด้านการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยดี ด้านการป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ด้านการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์จริง

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบอีกว่าการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีปัจจัยที่สำคัญ คือ มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ และการเดินทางไป – กลับ สอดคล้องกับผลวิจัยของ กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559) พบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรง ต้องมี 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพในโรงเรียน ด้านระบบคุ้มครองเด็ก ด้านการเดินทางไป-กลับโรงเรียน ด้านความปลอดภัยกิจกรรมการเรียน ด้านหลักสูตรความปลอดภัย และด้านแผนเผชิญฉุกเฉินในโรงเรียน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สอดคล้องกับ ขวภาพรสุข สิริวรรณ (2550) และธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) ที่พบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุม การลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วยด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพโรงเรียน รวมถึง สภาพโครงสร้างอาคารที่ถูกต้องปลอดภัย โครงสร้างและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ห้องเรียน ห้องน้ำ - ห้องสุขา ห้องครัว - โรงอาหาร ระเบียง อาคาร บันได ระบบไฟฟ้า และอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า สนามเด็กเล่น สนามกีฬา สระน้ำ บ่อน้ำ ทางเดิน ประตูรั้ว ท่อระบายน้ำ ต้นไม้-สัตว์ สอดคล้องกับ โมริ และคณะ (Mori et al.) (2012) วิจัยพบว่า การจัดทำโครงการขีจักยานหรือเดินเท้าในประเทศญี่ปุ่น โรงเรียนประถมศึกษาเซ็นจูออนมาชิ โดยส่งเสริมให้นักเรียนและผู้ปกครองขี่จักรยานหรือเดินเท้าไปโรงเรียนด้วยกัน เพื่อจะได้รับรู้ถึงเส้นทางที่เสี่ยงอันตรายและสถานที่ที่จะเข้าไปหลบภัยในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นมา และสอดคล้องกับ ยูโตะ คิตามูระ (Yuto Kitamura) (2014) วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัย, การศึกษาจำเป็นสำหรับ การพัฒนาของสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง (เช่นสังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทของประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่า “การจราจร” จุดเริ่มต้นสำหรับการศึกษาความปลอดภัย สอดคล้องกับ กฤษฎา ศรีสุชาติ, ขวภาพรสุข สิริวรรณ และธีรวัฒน์ สมเพาะ ที่พบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วย การเดินทาง

ไป - กลับโรงเรียนอย่างถูกวิธี ระบบและกิจกรรมความปลอดภัยในการเดินทางไป - กลับโรงเรียน สำหรับปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ที่มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านอุทกภัย อัคคีภัย ธรณีพิบัติภัย และสึนามิ นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร จุมแก้ว (2556) พบว่า ทุกโรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นจะมีกิจกรรมเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการเตรียมอุปกรณ์ และจากสมาคมผู้ปกครองในการทำของว่างให้เด็ก ตัวอย่างการซ้อม เช่น ซ้อมดับเพลิง การซ้อมสถานการณ์แผ่นดินไหวจำลอง การทำห้องน้ำชั่วคราวในการเตรียมภาวะฉุกเฉิน การสร้างบ้านฉุกเฉิน และการซ้อมปฐมพยาบาลเบื้องต้น เด็ก ๆ ได้รับการฝึกฝนการช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่น และมีสติในสถานการณ์ฉุกเฉิน และสอดคล้องกับผลวิจัยของกฤษฎา ศรีสุชาติ, ขวัญพรสุข สิริวรรณ และธีรวัฒน์ สมเพาะ

3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษากล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วย ด้านแผนฉุกเฉินในโรงเรียน หมายถึง ครูเจ้าหน้าที่ บุคลากรในโรงเรียน ได้รับการฝึก ทั้งการปฐมพยาบาล การกู้ชีพเบื้องต้น รวมทั้งโรงเรียนมีแผนฉุกเฉินเพื่อรับภัยที่ไม่คาดคิดหรือภัยธรรมชาติ ส่วนปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคม มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน คือ ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตายนั้น พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บาร์รียอส, ลิซ่า ซี. และคนอื่น ๆ (Barrios, Lisa C. et al.) (2003) กล่าวว่า โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดเจ็บล้มตาย จากการรังแกและฆ่าตัวตายดังกล่าวเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด ในสถานการณ์ลักษณะนี้โรงเรียนสามารถสอนทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการบาดเจ็บโดยไม่เจตนา ความรุนแรง และการฆ่าตัวตายไม่ให้เกิดขึ้น ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ตลอดจน ในชุมชนและสถานที่อื่น ๆ ตลอดชีวิตของนักเรียน ในระยะสามทศวรรษที่ผ่านมานี้มีผู้กำหนดนโยบาย ครู ผู้ปกครองและนักเรียนแสดงความกังวลเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ นอกจากนี้แล้ว ในการศึกษาปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียนที่พบว่า มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ ซึ่งมีความสอดคล้อง

กับงานวิจัยของกฤษฎา ศรีสุชาติ, ชฎาพรสุข สิริวรรณ และ อีรวัดน์ สมเพาะ ที่พบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วยด้านสิ่งแวดล้อม พบนักเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่มีโอกาสบาดเจ็บจากสิ่งแวดล้อมได้มากกว่ามัธยม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทสรุป

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ที่ได้รับการประเมินด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือนำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติในการเสริมสร้างความปลอดภัยให้กับผู้เรียนในสถานศึกษาต่อไป

2. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สามารถนำปัจจัยความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา 4 ปัจจัย ที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนนโยบายหรือมาตรการ การจัดการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือสร้างหลักสูตรความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือใช้ในการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูตามบริบทและสถานการณ์ที่เหมาะสมได้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ดังนี้

1. ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ดังนี้ (1) การวางแผนให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บที่คาดไม่ถึง (2) มีการจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย (3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความปลอดภัย ให้ความรู้ในด้านความปลอดภัย (4) มีการจัดการจราจรและป้ายจราจรอย่างเห็นได้ชัด

2. ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะ ในการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ โดยเรียงลำดับจากมากไป

น้อย ดังนี้ (1) สถานศึกษาควรจัดอบรมความรู้ให้กับนักเรียนทุกคนเกี่ยวกับภัยพิบัติจากไฟไหม้ (2) สถานศึกษาควรมีมาตรการในการป้องกันภัยพิบัติ (3) มีการจัดอบรมการดำเนินการเมื่อเกิดภัยพิบัติธรรมชาติ (4) ให้ความรู้ในการป้องกันดูแลตนเองก่อนและหลังเกิดเหตุ (5) กำหนดแนวทางการแก้ไขและแผนเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน

3. ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ครูและผู้บริหารจะต้องร่วมมือกัน โดยการดูแลเอาใจใส่นักเรียนและคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน (2) นักเรียนช่วยกันสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน พี่/น้อง (3) ควรมีการดำเนินงานในการดูแล ตรวจตรา/เฝ้าระวัง (4) การทำให้โรงเรียนกับครอบครัว ได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน (5) การวางกฎเกณฑ์ให้ปลอดภัยจากบุคคล

4. ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) มีมาตรการการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพอนามัยของเด็ก (2) ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลตนเองให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี (3) สถานศึกษาร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขในการดูแลสุขภาพของนักเรียน (4) อบรมให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคภัยต่าง ๆ และการดูแลตนเองเบื้องต้น (5) มีส่วนร่วมในการควบคุม ป้องกันโรค ไม่ให้เกิดการระบาด

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ชุมชนควรจะมีส่วนร่วมในการจัดการด้านความปลอดภัยในนักเรียน (2) คนในชุมชนควรช่วยในเรื่องการเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลในเรื่องต่าง ๆ (3) จัดตั้งกลุ่มความปลอดภัยในชุมชนและในสถานศึกษา (4) ช่วยกันสอนวิธีการเฝ้าระวังความปลอดภัยให้กับเด็ก และ (5) ช่วยกันระดมสร้างความปลอดภัยให้กับคนชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปต่อยอดในการทดลองการใช้งานจริงกับสถานศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

2. ควรมีการวิจัยการพัฒนาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสถานศึกษา เพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเชิงประเมินและติดตามผลการนำรูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่ได้ไปใช้ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยมากขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ฉบับปรับปรุงสำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษฎา ศรีสุชาติ. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้และคู่มือโรงเรียนปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2560). EEC Strategy : Thailand's Competitive Transformation. กรุงเทพมหานคร: เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก.
- ชฎาพรสุข สิริวรรณ. (2550). คู่มือโรงเรียนปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: โครงการเด็กไทย ปลอดภัยศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก.
- ธีรวัฒน์ สมเพาะ. (2551). การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลจังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). รายงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2559. เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. สำนักนโยบายและแผน, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Barrios, Lisa C. et al.). (2003) . CDC School Health Guidelines to Prevent Unintentional Injuries And Violence. American Journal of Health Education — September/October Supplement 2003, Volume 34, No. 5.
- Flaherty, Lois T. (2015). Safety Assessment in Schools: Beyond Risk : The Role of Child Psychiatrists and Other Mental Health Professionals. Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America. Volume 24, Issue 2, April 2015, Pages 277–289.

- Mori et al. (2012). Nagisa Mori and Francisco Armada. (2012). Walking to school in japan and Childhood Obesity Prevention : New Lessons From an Old Policy. Am J Public Health.
- Varias, Keris et al.(2009). Urban Middle School Students' Perceptions of Bullying, cyberbullying, And School Safety. Published online : <http://dx.doi.org/10.1080/15388220802074165>.
- Yuto Kitamura. (2014). The possibility of holistic safety education in Japan: From the perspective of Education for Sustainable Development (ESD) . International Association of Traffic and Safety Science.